

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja

Tämä on alkuperäisen julkaisun rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original publication. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Owusu, J. & Hoppu, P. 2023. Hiphopin pedagogiikka ja performanssi vaativat kulttuurista ymmärrystä. Oamk Journal 71/2023. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2023050541450>

Hiphopin pedagogiikka ja performanssi vaativat kulttuurista ymmärrystä

9.5.2023 - Owusu Julian, Hoppu Petri

Hiphop-tanssi on sosiokulttuurinen tuotos, joka kiinnittyy vahvasti etnisiin ja paikallisiin konteksteihin. Tästä syystä hiphop-tanssin opettaminen tanssikouluissa ja hiphop-koreografian luominen näyttämölle ei ole aina mutkatonta. Sekä pedagogisuus että performatiivisuus ovat kuitenkin syvällä hiphop-tanssissa, ja hiphopilla on selkeä paikkansa tanssinopetuksessa.

Hiphop-tanssi on 2000-luvulla vakiinnuttanut paikkansa suomalaisessa tanssinopetuksessa. Kuitenkin hiphop poikkeaa perinteisistä Suomessa opetuista tanssimuodoista monella tavoin. Se on sosiokulttuurinen ilmiö, jossa pedagogisuus ja performatiivisuus kulkevat rinnakkain. Toisin kuin yleensä suomalaisessa tanssinopetuksessa, hiphop opettaja ei ole välttämättä vieras ammattipedagogi vaan läheinen, joka jakaa osaamistaan ja historiaansa. Esitys ei ensisijaisesti tapahdu erikseen määritellyssä paikassa, jossa esitetään vieraille teosta, vaan teos voi syntyä aina ihmisten ollessa koolla. [1] (Kuva 1.)

KUVA 1. Breakdance-cipher Brasiliassa (kuva: Beatriz Braga).

Lisäksi hiphop-tanssin opettaminen ja teosten luominen vaativat erilaista kulttuurista perspektiiviä kuin esimerkiksi suomalaisessa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelman tanssin vuorovaikutuksen ja kulttuurisen osaamisen tavoitteissa korostuvat henkilökohtainen tekeminen ja suhde omaan ryhmään. Tavoitteista puuttuu kokonaan tanssijan suhde laajempaan yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin. [2]

Artikkelimme käsittelee hiphopin taidekäsitteitä ja niiden suhdetta hiphopin opettamiseen. Käytämme termiä musta tanssi yhteisnimityksenä Afrikan diasporassa* ja Afrikassa syntyneistä tansseista. Hiphop on mustaa tanssia, vaikka globaalisti on olemassa myös ei-mustia hiphop-yhteisöjä. Bronxissa hiphopin alkuaikoina valtaosa hiphop-kulttuurin edustajista oli afroamerikkalaisia, karibialaisia ja puertoricolaisia. Hiphopin transkulttuurinen luonne on mahdollistanut sen omaksumisen yhteisöihin ympäri maailman. Tämä artikkeli osoittaa, että hiphopin taustalla olevat kulttuuriset ja filosofiset teemat ovat tärkeitä lähtökohtia hiphop-tanssin tekniikkaan ja siksi ne tulee huomioida opetuksen suunnittelussa.

Dekolonisaation kautta kulttuuriseen muutokseen

Euroopan – myös Suomen – kulttuuriperimä on vahvasti kolonialismin värittävä. Kolonialismin perintönä historiassamme on valtavasti tiedon aukkoja ja ohitettuja näkökulmia. Kolonialismi on aiheuttanut tietomurhaa (eng. epistemicide) syrjäyttämällä ja hävittämällä ei-eurosentrisia tietojärjestelmiä. [3]

Dekolonialistinen eli kolonialismia purkava perspektiivi tanssin luomiseen on tarpeellinen useasta syystä. Dekolonisaatio ei poista näkökulmia vaan asettaa ne kontekstiin toistensa suhteen ja tasapainottaa niitä. Tällainen intersektionaalinen näkökulmien suhteellisuus heiluttaa länsimaisen taidekäsitysten pysyvyyttä ja kyseenalaistaa abstraktion roolia taiteen pohjana. Abstraktio on väite neutraaliuudesta ja yleismaailmallisuudesta, ja se toimii tapana irrottaa taide ja taiteilija kontekstistaan. Tällaisena se pohjautuu kolonialistiseen valkoisuuteen ja epänormalisoi kaiken siitä poikkeavan. [4]

Neutraaliuus on länsimaissa historiallisesti varattu tietynlaisille normalisoiduille kehoille. Toimintakykyiset, hoikat, valkoiset kehot käsitetään tämän käsityksen mukaan neutraaleiksi, kun esimerkiksi vammaiset ja rodullistetut kehot eivät tavoita neutraaliuutta. Dekolonisaatio väittää, että mikään ei ole neutraalia ja kaikki valinnat ovat ideologisia. Dekolonisaatio on normikriittistä, mikä edellyttää normien ja niiden suhteellisuuksien näkyväksi tekemistä. [1]

Mustan tanssin eksistentiaalinen funktio

Hiphop-tanssia on tutkittu hyvin vähän Suomessa. Tutkimuksen puutteen voi nähdä seurauksena siitä, että hiphop nähdään yleisesti trenditanssien kokoelmana. Toisaalta syynä on myös, että hiphopin analyysi vaatii työkaluja, joita ei ole käytössä suomalaisessa taiteentutkimuksessa. Hiphopille tärkeitä ominaisuuksia, kuten sosiaalista tanssia ja sisäänrakennettua pedagogista näkökulmaa, ei länsimaisen taidekäsityksen mukaan lueta aina taiteeksi.

Koreografi Thomas Prestø toteaa, että rytmikka ja tapa käyttää polysentrisyyttä** voivat kertoa tanssin juurista hyvin tarkasti. Hänen mukaansa yleinen käsitys afrikkalaisen diasporan tanssien historiattomuudesta ja juurettomuudesta on virheellinen. Mustasta

tanssista on löydettävissä omintakeisia liikkeellisiä rakenteita, jos katsojalla on riittävä lukutaito sen tulkitsemiseen. [5]

Tanssintutkija Thomas DeFrantz puolestaan kirjoittaa, että afrodiasporan tanssijoiden nähdään liikkuvan eri tavoilla kuin valkoisten kollegoidensa. DeFrantz mukaan tietynlaisen kehollisuuden ei voida väittää olevan synnynnäistä, vaikka tämä ajatus on yhdysvaltalaisessa kontekstissa yleinen. Liikelaadulliset preferenssit periytyvät ennen kaikkea sosiaalisesti. DeFrantz mukaan yksi mustan esitystaiteen funktio on toimia vahvistuksena mustien ihmisten olemassaololle maailmassa. Näin musta esitystaide palvelee esteettisyyden lisäksi tärkeää eksistentiaalista funktiota. [6]

Sekä DeFrantz että Prestø korostavat kirjoituksissaan mustan tanssin sosiaalista tehtävää. Musta tanssi on kulttuurin ilmaisua. Sen liikkeisiin on sisäänrakennettu sekä symbolista että konkreettista toimintaa. Tanssinopetuksen kannalta on olennaista ymmärtää, että hiphopin ilmaisu on performatiivisuuden lisäksi viestimistä. Sen toimintapaikat ja ilmaisun tarpeet ovat samanaikaisesti sosiaalisia ja taiteellisia. Tanssin eksistentiaalinen funktio tarkoittaa, että hiphopin harjoittaminen on aina myös mustuuden representaatiota, vaikka sen harjoittaja ei olisi musta henkilö.

Transkulttuurisuus ja moniäänisyys

Hiphop liittyy kiinteästi myös transkulttuurisuuden käsitteeseen. Transkulttuurisuus tarkoittaa kahden tai usean kulttuurin dynaamisen vuorovaikutuksen kautta syntyvää uudenlaista kokonaisuutta. [7] Transkulttuurisina ilmiöinä hiphop-tanssi ja -pedagogiikka ovat jatkuvassa muutoksessa. Transkulttuuriset ilmiöt pakoilevat leimaantumista eivätkä pysähdy määriteltäviksi. (Kuva 2.)

KUVA 2. Breakdance-battle Suomessa (kuva: Jani Salonen).

Kulttuuriteoreetikko Fred Moten on tutkinut mustuutta suhteessa mustien ihmisten elämään ja sosiaaliseen kuolemattomuuteen. Hän kuvaa kirjoituksissaan mustuuden pakoilevaa luonnetta: vaikka mustuus on vahva sosiaalisen identiteetin tunnusmerkki, se samanaikaisesti pyrkii väistämään määrittelyä ja rodullistamista. Mustuus on sosiaalinen kuulumisen performanssi, joka määrittelyn sijaan antaa luvan olla enemmän kuin yksi asia kerrallaan ja olla myös olematta. Motenin mukaan mustuus ei kuitenkaan ole synonyymi mustille ihmisille. [8]

Mustuus on valkoisuuden ja ruskeuden tavoin sosiaalisia rakenteita. Vaikka ne ovat käsitteinä keksittyjä ja keinotekoisia, niillä on vaikutuksia ihmisten todellisuudessa. [9] Niiden olemassaolon seurauksena syntyy hiphopin kaltaisia taiteellisesti ja pedagogisesti moniäänisiä ilmiöitä, ja ne mahdollistavat uudenlaisia kulttuurisia fuusioita.

Tiedostamista ja hauskanpitoa

Mustan taiteen, myös hiphop-tanssin, yksi perimmäinen funktio on siis toimia todisteena mustien ihmisten olemassaololle maailmassa. Motenin mustuuskäsityksen mukaan hiphop

on kuitenkin luonteeltaan myös ambivalentti. Toisin sanoen se esittää ja toteuttaa samanaikaisesti useita asioita toimijan intentioista huolimatta, ja tämän tiedostaminen on välttämätöntä tanssinopetuksessa. Hiphop ei ole pelkkää liikesarjojen opettelua, vaan tanssinopiskelijalle se on ensisijaisesti sukeltamista uuteen kulttuuriin.

Hiphop-tanssi niin pedagogiikkana kuin performanssinakin tarjoaa mustuuden keskittämisen kautta kosketuspintoja useisiin ideologioihin, kuten antikapitalismiin, yhdenvertaisuuden edistämiseen, intersektionaaliseen feminismiin ja syrjinnänvastaisuuteen. Näiden perimmäinen funktio on kolonialismin purku eri näkökulmista. Samaan aikaan hiphop voi kuitenkin olla yksinkertaisesti hauskanpitoa yhdessä. Ideologisuus ja tanssin nautinto eivät sulje pois toisiaan.

Julian Owusu

Opiskelee Taiteen tekijän ja kehittäjän (YAMK) tutkinto-ohjelmassa Oulun ammattikorkeakoulu, Kulttuurialan yksikkö

Petri Hoppu

yliopettaja
Oulun ammattikorkeakoulu, Kulttuurialan yksikkö

Lähteet

[1] Prestø, T. 2022. A wise monkey knows which tree to climb: Perspectives on decolonising black dance. Leicester: Serendipity.

[2] Opetushallitus. 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2017:12a. Hakupäivä 30.3.2023.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taitteen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

[3] Seye, E. 2022. Etnomusikologisia näkökulmia musiikintutkimuksen dekolonisaatioon. Etnomusikologian vuosikirja 34, 13–40. Hakupäivä 30.3.2023.

<https://doi.org/10.23985/evk.114919>

[4] Roberts, R. 2021. Baring unbearable sensualities: Hip hop dance, bodies, race and power. Connecticut: Wesleyan university press.

[5] Prestø, T. 2019. The black body as an archive & what you are trained not to see. Luento P.A.R.T.S – Performing Arts Research and Training Studios -koulussa 3.11.2019.

[6] DeFrantz, T. 2018. What is Black Dance? What Can It Do? Teoksessa M. Bleeker, A. Kear, J. Kelleher & H. Roms (toim.) Thinking through Performance. Lontoo: Bloomsbury, 87–99.

[7] García, O. & Leiva, C. 2014. Theorizing and Enacting Translanguaging for Social Justice. Teoksessa A. Blackledge & A. Creese (toim.) Heteroglossia as Practice and Pedagogy. New York, London: Springer, 199–216.

[8] Moten, F. 2018. Stolen Life. Durham and London: Duke University Press.

[9] Fem-R. Sanasto. Hakupäivä 4.12.2022. <https://www.fem-r.fi/sanasto/>

* Afrodiaspora viittaa eri puolella maailmaa oleviin yhteisöihin, joiden jäsenet ovat etnisiltä juuriltaan Afrikasta.

** Polysentrisyydellä tarkoitetaan liikkeen syntymistä eri kehon osista yhtäaikaisesti. Polysentrisyys on keskeinen tekninen keino ilmaista useita laatuja, rytmejä ja rytmisiä grooveja, jotka esiintyvät tyypillisesti monirytmisessä afrikkalaisessa musiikissa.

Korjaus 17.5.2023: Korjattu Thomas Prestøn sukunimi

METATIEDOT

Tyyppi: Artikkel

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 71/2023

Julkaisuvuosi: 2023

Tekijätiedot: Owusu Julian, Hoppu Petri

Oikeudet: [CC BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2023050541450>

Tiivistelmä: Hiphop-tanssi on sosiokulttuurinen tuotos, joka kiinnittyy vahvasti etnisiin ja paikallisiin konteksteihin. Sekä pedagogisuus että performatiivisuus ovat syvällä hiphop-tanssin rakenteissa, historiassa ja juurissa, ja hiphopilla on selkeä paikkansa tanssinopetuksessa. Hiphop-tanssi on mustaa tanssia, vaikka globaalisti on olemassa myös ei-mustia hiphop-yhteisöjä. Hiphop-kulttuuri voidaan käsittää afrodiasporisen kulttuurin jatkumona, joka on syntynyt usean kulttuurin

risteämässä. Hiphop-tanssin keskeinen funktio on kolonialismin purku eri näkökulmista, mutta samaan aikaan se on aina myös hauskanpitoa yhdessä.